

การบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมือง
ของประชาชน เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร*

SARANIYADHAMMA INTEGRATION FOR POLITICAL CONFLICT
MANAGEMENT IN THAI DEMOCRATIC SYSTEM
AT PHAYATHAI IN BANGKOK

พระกิตติพงษ์ ฐานรัตนโน

Phra Kittipong Tanaratano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: facebook5514055140@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง และ 3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้ง การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชาชนเขตพญาไท จำนวน 398 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .978 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความขัดแย้งจากอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการรับรู้ด้านความรู้สึกและอารมณ์ ด้านความต้องการ และด้านค่านิยม 2. หลักสราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ($R = .671$, $p < .01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความสัมพันธ์แตกต่างกัน ได้แก่ ความขัดแย้งจากการรับรู้และอำนาจอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .659$, $.620$) ขณะที่ความขัดแย้งจากความต้องการ ค่านิยม และอารมณ์อยู่ในระดับน้อย ($r = .402$, $.485$, $.497$) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการนำหลักสราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ช่วยให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และ 3. การบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้งที่โดดเด่น ได้แก่ 1. เมตตาการุณกรรม การทำดีต่อกัน 2. เมตตาวัจกรรม การพูดดีต่อกัน

*Received September 12, 2025; Revised October 3, 2025; Accepted October 8, 2025

3. เมตตาโมกกรรม การคิดดีต่อกัน 4. สาธารณโภคี การแบ่งปันกัน 5. สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน และ 6. ทิฏฐิสามัญญตา มีความเห็นที่ตรงร่วมกัน ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถลดความตึงเครียดและสร้างความร่วมมือในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สาราณียธรรม; การจัดการความขัดแย้ง; ประชาธิปไตยไทย

Abstract

This research article aims 1. to study the level of political conflict among residents of Phaya Thai District, Bangkok; 2. to examine the relationship between the principles of Saranidhamma and political conflict management; and 3. to propose guidelines for integrating Saranidhamma principles to manage political conflict. A mixed-methods approach was employed. Quantitative data were collected from 398 residents using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.978 and analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with nine key informants and analyzed using content analysis.

The results indicated that 1. the overall level of political conflict was moderate. Among the dimensions, conflict arising from power had the highest mean, followed by perception, emotions, needs, and values. 2. The six principles of Saranidhamma were positively correlated at a moderate level with political conflict management ($R = .671, p < .01$). By dimension, conflicts from perception and power were moderately correlated ($r = .659, .620$), whereas conflicts from needs, values, and emotions were low ($r = .402, .485, .497$). These findings reflect that applying Saranidhamma principles can enhance the creative management of political conflicts. 3. The key aspects of integrating Saranidhamma for conflict management included: Metta Karmic Actions performing good deeds toward others; Metta Verbal Actions speaking kindly to others; Metta Mental Actions thinking well of others; Public Sharing sharing resources; Moral Equanimity maintaining ethical standards equally; and Common Good Perspective sharing virtuous views. These strategies can effectively reduce tension and promote cooperation within society.

Keywords: Saraniyadhamma; Conflict Management; Thai Democracy

บทนำ

ประเทศไทยมีระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ยังไม่เข้มแข็ง การพัฒนาประชาธิปไตยหยุดชะงักลงหลายครั้งจากการรัฐประหาร โดยมีการสลับไปมาระหว่างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและรัฐบาลที่มาจากคณะรัฐประหาร วงจรการแย่งชิงอำนาจเช่นนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย (อมร จันทรสมบูรณ์, 2553) ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยก็ยังไม่เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพราะถูกหล่อหลอมจากโครงสร้างทางสังคมและค่านิยมแบบอำนาจนิยม ทำให้เกิดความแตกแยกและความไม่ไว้วางใจในระบบการเมือง (ฟ้าดาว คงนคร, 2556)

ความตื่นตัวทางการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น พวกเขาแสดงออกผ่านการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและเรียกร้องความรับผิดชอบมากกว่าที่เคยปรากฏในอดีต ตัวอย่างสำคัญคือการจัดการวิกฤต COVID-19 ที่ประชาชนจำนวนมากเห็นว่าล้มเหลวและไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสาธารณสุขของสังคมได้ นำไปสู่ความไม่พอใจต่อผู้นำที่มาจากการรัฐประหารและเกิดการแบ่งขั้วระหว่างกลุ่มที่ต่อต้านกับกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาล ส่งผลให้สังคมไทยแตกแยกอย่างชัดเจนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม (วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, 2551)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองไทยทวีความรุนแรง ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ฝังรากลึก บทบาทของสื่อที่มีการนำเสนอแบบเลือกข้างหรือปลุกเร้าอารมณ์ รวมทั้งอิทธิพลของโซเชียลมีเดียที่ทำให้การรับรู้ของประชาชนขาดความรอบด้าน (พีระพงษ์ มานะกิจ และณัฐวรรณ อัจฉรานูวัฒน์, 2564) วิกฤต COVID-19 ยิ่งตอกย้ำความเหลื่อมล้ำดังกล่าว เพราะประชาชนกลุ่มเปราะบางไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร มาตรการช่วยเหลือ หรือแม้แต่ระบบดิจิทัลของรัฐที่ซับซ้อนในการลงทะเบียนรับสิทธิ ส่งผลให้ปัญหาปากท้องขยายตัวและความไม่พอใจทวีขึ้น (พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม, 2566)

ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยที่ดำเนินมาต่อเนื่องกว่าสิบปีจนถูกขนานนามว่าทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมือง ได้ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อเศรษฐกิจ สังคม และเสถียรภาพทางการเมือง (พีระพงษ์ มานะกิจ และณัฐวรรณ อัจฉรานูวัฒน์, 2564) ในระดับพื้นที่ เช่น เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ความขัดแย้งปรากฏชัดเจนผ่านการพัฒนาเมืองที่ขาดการจัดการ เช่น การก่อสร้างอาคารสูงที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตด้านการจราจร มลพิษ และการระบายน้ำที่ไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประชาชนไม่ไว้วางใจหน่วยงานรัฐ และเกิดการแบ่งฝ่ายตามนโยบายหรือนักการเมืองที่ตนสนับสนุน

ดังนั้น การศึกษาแนวทางใหม่เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะการบูรณาการหลักสสารณียธรรม 6 ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสามัคคีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักการสำคัญ เช่น เมตตาภาวกรรมที่เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมตตาจริกรรมที่มุ่งใช้วาจาสุภาพ เมตตาโมกรรมที่ส่งเสริมการคิดบวก การรู้จักแบ่งปันและเสียสละ (สาธารณโภคี) การเคารพกติกาสังคม (ศีลสามัญญตา) และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง (ทวิญญูสามัญญตา) สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในเขตพญาไท อันจะช่วยเสริมสร้างความสมานฉันท์ และพัฒนาการเมืองไทยให้เดินหน้าไปในทิศทางที่ยั่งยืนตามวิถีประชาธิปไตย (ที.ปา. (ไทย) 11/324/321-322)

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักสสารณียธรรมเพื่อบริหารจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักสสารณียธรรม 6 ที่เป็นหลักคำสอนที่ว่าด้วยเรื่องการสร้างสามัคคีซึ่งเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น เมตตาภาวกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับคนในสังคมได้เป็นอย่างดี หลักสสารณียธรรมยังเน้นให้ประชาชนที่อยู่ในสังคมมีเมตตาไมตรี พุดวาจาสุภาพ แบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว เคารพกฎระเบียบและสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนรู้จักรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง คุณลักษณะเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างสันติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสสารณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักสสารณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผสานข้อมูลเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงของข้อค้นพบ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน 79,600 คน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานการคลัง กรุงเทพมหานคร, 2561)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จำนวน 79,600 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) จำนวน 398 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนในเขตพญาไท จำนวน 1 คน ข้าราชการในเขตพญาไท จำนวน 2 คน ประชาชนในเขตพญาไท จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเชิงปริมาณ 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล (checklist) ตอนที่ 2 หลักสาราณียธรรม 6 (Likert 5 ระดับ 30 ข้อ ด้านละ 5 ข้อ) ตอนที่ 3 ความขัดแย้งทางการเมือง 5 มิติ (Likert 5 ระดับ 25 ข้อ ด้านละ 5 ข้อ) ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิด (ถ้ามี เพื่อเก็บบริบทเพิ่มเติม) การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือ คือ สังเคราะห์ข้อคำถามจากเอกสารและงานวิจัย ขอคำแนะนำที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจ IOC ≥ 0.60 (สิน พันธุ์พินิจ, 2547) ทดลองใช้ (try-out) 30 ชุด คำนวณ Cronbach's alpha = .978 สะท้อนความเชื่อมั่นระดับสูง (Cronbach, 1971)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับการบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 รูป หรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยทำหนังสือขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจกและเก็บแบบสอบถามครบ 398 ชุด ตรวจความครบถ้วน เข้ารหัส และบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดยสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (นัดหมายรายบุคคล) ครอบคลุม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. ระดับ/ลักษณะความขัดแย้งในเขตพญาไท 2. ความเหมาะสมและรูปแบบการประยุกต์หลักสาราณียธรรม 3. แนวทางบูรณาการเชิงปฏิบัติในบริบทประชาธิปไตยท้องถิ่น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย สถิติพรรณนา ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน (Pearson's correlation) (r) ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับระดับความขัดแย้ง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่รหัส (Categories) ตามกรอบแนวคิด ยึดบริบทพื้นที่ เวลา เชื่อมโยงผลสัมพัธ์กับผลเชิงปริมาณ (Triangulation) และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย/ปฏิบัติการ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนในเขตพญาไท โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.33$, S.D.=0.68) เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดจาก อำนาจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.=1.01) รองลงมาคือความขัดแย้งที่เกิดจาก การรับรู้ ($\bar{X}=3.31$, S.D.=0.82) ตามด้วยความขัดแย้งที่เกิดจาก อารมณ์และความรู้สึก ($\bar{X}=3.28$, S.D.=0.82) ความขัดแย้งที่เกิดจาก ความต้องการ ($\bar{X}=3.24$, S.D.=0.82) และสุดท้ายคือความขัดแย้งที่เกิดจาก ค่านิยม ($\bar{X}=3.20$, S.D.=0.82) ซึ่งทั้งสี่ด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับความขัดแย้งทางการเมือง

ด้านความขัดแย้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความขัดแย้งที่เกิดจากอำนาจ	3.63	1.01	มาก
ความขัดแย้งที่เกิดจากการรับรู้	3.31	0.82	ปานกลาง
ความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์/ความรู้สึก	3.28	0.82	ปานกลาง
ความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการ	3.24	0.82	ปานกลาง
ความขัดแย้งที่เกิดจากค่านิยม	3.20	0.82	ปานกลาง
ภาพรวม	3.33	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ความขัดแย้งด้านอำนาจสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการแย่งชิงและการใช้อำนาจทางการเมืองยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ขณะที่ความขัดแย้งในด้านการรับรู้ อารมณ์ ความต้องการ และค่านิยม แม้อยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็สะท้อนถึงปัญหาความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองที่ยังต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อลดความตึงเครียดและสร้างความสามัคคีในชุมชน

การที่ความขัดแย้งด้านอำนาจมีระดับสูงสุดสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาการเมืองในเขตพญาไทมีรากฐานจากการแย่งชิงอำนาจและอิทธิพลระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ อัน

เป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างการเมืองไทยโดยรวมที่มีความไม่มั่นคงและความพยายามรักษาฐานอำนาจของกลุ่มการเมือง ในขณะที่ความขัดแย้งจากการรับรู้ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีการตีความและทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแตกต่างกันไป โดยมีสื่อสังคมออนไลน์และการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ส่วนความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการ อยู่ในระดับปานกลาง แสดงถึงความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อประสิทธิภาพของรัฐบาล ปัญหาปากท้อง และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันความขัดแย้งด้านค่านิยมที่อยู่ในระดับต่ำสุด สะท้อนถึงความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองที่ยังคงมีอยู่ในหมู่ประชาชน

กล่าวได้ว่า ประชาชนในเขตพญาไทมีความขัดแย้งทางการเมืองในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านอำนาจที่ยังคงเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความแตกแยก และแม้ความขัดแย้งในด้านอื่น ๆ จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อการใช้ร่วมกันในชุมชนหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ดังนั้นผลการวิจัยจึงสะท้อนว่าความขัดแย้งทางการเมืองในพื้นที่นี้เป็นปัญหาที่ต้องอาศัยแนวทางการจัดการเชิงบูรณาการ ทั้งด้านการเสริมสร้างความเข้าใจ การสื่อสาร และการลดช่องว่างด้านอำนาจ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมในระดับปานกลาง ($R = .671, p < .01$) ซึ่งสะท้อนว่า การนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตทางการเมืองสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งได้ แม้แต่ละมิตีของความขัดแย้งจะมีระดับความสัมพันธ์แตกต่างกัน แต่ก็ยังมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับมิติความขัดแย้ง

มิติความขัดแย้ง	ค่า r	ระดับความสัมพันธ์	Sig.
ความต้องการ	.402**	น้อย	.01
การรับรู้	.659**	ปานกลาง	.01
อำนาจ	.620**	ปานกลาง	.01
ค่านิยม	.485**	น้อย	.01
อารมณ์และความรู้สึก	.497**	น้อย	.01
ภาพรวม	.671	ปานกลาง	.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านการรับรู้ ($r = .659$) และ อำนาจ ($r = .620$) ที่สะท้อนถึงสำคัญของการสื่อสารที่สุภาพ การมีศีลธรรม และการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสามารถบรรเทาความเข้าใจผิดและลดความตึงเครียดจากการแย่งชิงอำนาจ ส่วนความขัดแย้งด้าน ความต้องการ ($r = .402$), ค่านิยม ($r = .485$) และ อารมณ์ความรู้สึก ($r = .497$) แม้อยู่ในระดับน้อย แต่ก็มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าหลักสราณียธรรมยังช่วยลดอคติ ความโกรธ และความแตกต่างทางความคิดได้

จากผลการวิจัยสามารถตีความได้ว่า การนำหลักสราณียธรรมมาใช้ เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (เมตตากายกรรม) การใช้วาจาสุภาพและเคารพเหตุผล (เมตตาวาจากรรม) การคิดในทางบวก (เมตตามโนกรรม) การแบ่งปันและเอื้อเฟื้อ (สาธารณโกศล) การประพฤติอย่างมีศีลและเป็นแบบอย่าง (ศีลสามัญญตา) และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่ต่างไป (ทัญญูสามัญญตา) ล้วนมีส่วนช่วยในการสร้างความเข้าใจ ลดอคติ และส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในเขตพญาไท โดยเฉพาะมิติการรับรู้และอำนาจที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางนั้น แสดงถึงความจำเป็นที่ต้องใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและการแย่งชิงอำนาจเป็นต้นตอสำคัญของความแตกแยกทางการเมือง การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้จึงไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้งเท่านั้น แต่ยังสร้างบรรยากาศแห่งสันติสุขและความร่วมมือในระบอบประชาธิปไตย

3. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้งสามารถจำแนกได้ 6 ประการตามองค์ธรรม ได้แก่ 1. เมตตากายกรรม การส่งเสริมกิจกรรมที่ประชาชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น งานอาสาสมัคร โครงการจิตอาสา และความร่วมมือจากวัด โรงเรียน และชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ ลดความแตกแยก และทำให้ชุมชนมีบรรยากาศแห่งความสามัคคี 2. เมตตาวาจากรรม การใช้ถ้อยคำสุภาพ มีเหตุผล และเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ช่วยสร้างความเข้าใจ ลดความรุนแรง และทำให้เกิดการเจรจาที่สร้างสรรค์ 3. เมตตามโนกรรม การคิดบวก มีเมตตา และลดอคติ ช่วยให้ประชาชนเปิดใจและมองหาทางออกอย่างสงบสุข ลดการเผชิญหน้าทางการเมือง 4. สาธารณโกศล การส่งเสริมการแบ่งปันและเอื้อเฟื้อ เช่น การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน การแบ่งทรัพยากรในชุมชนอย่างเท่าเทียม ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม 5. ศีลสามัญญตา การประพฤติตนตามกฎระเบียบ เคารพกติกาสังคม และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ทำให้เกิดแบบอย่างที่ดีและเสริมสร้างระเบียบในชุมชน 6. ทัญญูสามัญญตา

การเปิดโอกาสให้ประชาชนรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง มองหาจุดร่วมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และลดความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ โดยสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 แนวทางการบูรณาการหลักสราณียธรรม

หลักสราณียธรรม	แนวทางการบูรณาการ	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
เมตตาการุณยธรรม	กิจกรรมอาสาสมัคร การช่วยเหลือในชุมชน	เกิดความสามัคคี ลดความตึงเครียด
เมตตาวิจิตรธรรม	ใช้วาจาสุภาพ เคารพเหตุผล	ลดการเข้าใจผิด เพิ่มการสื่อสารเชิงบวก
เมตตาเมโนกรรม	คิดบวก ถอดคติ	เกิดการเปิดใจ หาทางออกสงบสุข
สาธารณโภคี	แบ่งปันทรัพยากร ตั้งต้วปันสุข	ลดเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม
ศีลสามัญญตา	เคารพกฎหมาย ระเบียบสังคม	ชุมชนสงบ มีแบบอย่างที่ดี
ทักขิสามัญญตา	เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น	ลดการแบ่งขั้ว สร้างความร่วมมือ

แนวทางเหล่านี้สะท้อนว่า การบูรณาการหลักสราณียธรรมไม่ใช่เพียงการสอนศีลธรรม แต่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองได้จริง โดยช่วยสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และความปรองดองในสังคมเมืองที่มีความหลากหลายทางการเมืองและวัฒนธรรมอย่างเขตพญาไท

การบูรณาการหลักสราณียธรรม 6 สามารถเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาชนไทย ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความสามัคคี และสนับสนุนให้ประชาธิปไตยดำเนินไปในทิศทางที่สงบและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท การที่มีมิติอำนาจสูงสุดอธิบายได้ด้วยภูมิศาสตร์การเมืองของพญาไทซึ่งกระจุกตัวของสถาบันรัฐ พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนสัมผัสการใช้อำนาจและผลกระทบโดยตรง จึงรับรู้ความไม่เป็นธรรมได้ง่ายและเกิดความตึงเครียดมากกว่าเขตนอกเมือง ขณะเดียวกันความขัดแย้งจากการรับรู้ในระดับปานกลางสอดคล้องกับสภาพสื่อดิจิทัลที่มีความหลากหลายของแหล่งข่าว/เฟรมข่าวสูง นำไปสู่การตีความแตกต่างและความเข้าใจคลาดเคลื่อน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดบทบาทศาสนากับการลดความขัดแย้งที่ชี้ว่า สถาบันทางศาสนาสามารถทำหน้าที่เชื่อมรอยแยกผ่านบทบาททางการเมือง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยเฉพาะการปลูกฝังเมตตาการุณยธรรม วิจิตรธรรม และเมโนกรรมเพื่อลดความขัดแย้งในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุนทร อาภาธโร (2556) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 2 ประการ คือ บทบาทต่อตนเอง และบทบาทต่อผู้อื่น พระสงฆ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับประชาชนตามภารกิจ 6 ด้าน ได้แก่

การปกครอง การศาสนาศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรพร้อมใช้วิธีการสอนประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักศาสนาสุกวิหธรรม ได้แก่ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม และเมตตามโนกรรม เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีเกียรติและความสุข ส่งผลให้ประชาชนเกิดความสุขและลดปัญหาต่าง ๆ ลงได้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความขัดแย้ง ผลสหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($R = .671, p < .01$) ชี้ว่า เมื่อประชาชนยึดและปฏิบัติตามสาราณียธรรมมากขึ้น คุณภาพการจัดการความขัดแย้งย่อมดีขึ้น โดยมีมิติการรับรู้และอำนาจ มีความสัมพันธ์ปานกลาง บ่งชี้บทบาทของวาจาสุภาพ เหตุผลการไม่เบียดเบียน และการรับฟังในการลดความเข้าใจผิดและการเผชิญหน้าเชิงอำนาจ ส่วนความต้องการ/ค่านิยม/อารมณ์ แม้มีความสัมพันธ์ระดับน้อยแต่มิ่นัยสำคัญ สะท้อนว่า ธรรมะยังช่วยบรรเทาอคติและอารมณ์ได้บางส่วน แต่อาจต้องเสริมด้วยมาตรการเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบายสาธารณะและสื่อสารสาธารณะ ข้อเสนอแนะสอดคล้องกับงานที่พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสมานฉันท์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานพระครูสุวรรณธรรมาภิรมย์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสมานฉันท์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน อยู่ในระดับสูง ($r = 0.874$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 กับการส่งเสริมความสมานฉันท์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ระดับสูงทุกด้าน

3. การบูรณาการหลักสาราณียธรรมเพื่อการจัดการความขัดแย้ง ข้อเสนอเชิงปฏิบัติจากการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ว่า การประยุกต์เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา ทำได้ผ่านกิจกรรมอาสาสมัครเวทีรับฟังเชิงเหตุผล กลไกแบ่งปันทรัพยากร การยึดกติกา และการแสวงหาจุดร่วมเพื่อส่วนรวม ข้อเสนอแนะสอดคล้องกับกรณีเทศบาลที่นำสาราณียธรรม 6 ไปใช้จริงในงานบริหารโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก และมีความแตกต่างของการรับรู้ตามปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนนทวิวัฒน์วิโรจน์โม (สมเด็จ วิโรจน์โม) (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานเทศบาล ตำบลตามหลักสาราณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัด นนทบุรี พบว่า เทศบาลตำบลปลายบางได้บริหารงาน

ตามหลักสารานุกรมทั้ง 6 ด้าน โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.61 เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า มีการ บริหารงานตามหลักสารานุกรม 6 อยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ ประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบล ปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขต เทศบาลตำบลปลายบาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศและอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปลายบาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารานุกรม 6 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ที่ตั้งไว้ในด้านเมตตามโนกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับการบริหารตามด้านเมตตามโนกรรมมากทุกข้อ แสดงให้เห็นว่า เทศบาลตำบลปลายบาง ให้ความสำคัญในเรื่องของการตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดีมี หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ในด้านทฤษฎีสามัญญตาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า มีการบริหารงานตามหลักสารานุกรม 6 ด้านทฤษฎีสามัญญตาอยู่ในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่พัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนข้อที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกข้อ

ความขัดแย้งของพญาไถมีฐานทั้งเชิงโครงสร้าง (อำนาจ/สถาบัน) และเชิงรับรู้ (สื่อ/ข้อมูล) จึงต้องจัดการแบบสองขา คือ 1. เสริมอำนาจอ่อนตามสารานุกรมในระดับชุมชน-สื่อสารสาธารณะ และ 2. ปรับเชิงโครงสร้างด้านกติกา ความเป็นธรรม และช่องทางมีส่วนร่วม การบูรณาการทั้งสองด้านจะช่วยลดความตึงเครียด เพิ่มทุนทางสังคมและยกระดับวัฒนธรรมประชาธิปไตยในเขตเมือง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย พบว่า หลักสารานุกรมไม่ใช่แค่หลักธรรมเชิงศีลธรรมทั่วไป แต่สามารถทำงานแบบเครื่องมือกำกับพฤติกรรมทางสังคม ได้จริงในพื้นที่เมืองที่มีความหลากหลายสูงอย่างเขตพญาไท ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะมาจากอำนาจ การรับรู้ อารมณ์ ความต้องการ หรือค่านิยม สามารถถูกลดทอนความรุนแรง

ลงได้ผ่านการปรับท่าที การสื่อสาร และรูปแบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนตามหลัก
สาราณียธรรม 6 ประการ ดังนี้

การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองผ่านการก ระท่า คำพูด และความคิด

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า จากผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสาราณียธรรม
เพื่อจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชนเขตพญาไท สามารถนำไปสังเคราะห์
เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนถึงบทบาทของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการสร้าง
วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ภายใต้สังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายทาง
ความคิดและความต้องการ หลักสาราณียธรรม 6 ประการเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การ
จัดการความขัดแย้งไม่เพียงแต่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หากยังเป็นการสร้างรากฐาน
ของความเข้าใจ ความเคารพ และความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐและในชุมชน
เดียวกัน ดังนั้น การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จึงเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้

เพื่อพัฒนาโมเดลการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยให้มีความยั่งยืนและสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. เมตตากายกรรม ส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูล ทำงานอาสา เปิดพื้นที่ปลอดภัยให้คุยกันอย่างสร้างสรรค์ สร้างความไว้วางใจรัฐ ประชาชน ลดความตึงเครียดการเมือง
2. เมตตาวจีกรรม ใช้วาจาสุภาพ ให้เกียรติ เยียวยาบาดแผลจากอดีต ลดแรงปะทะทางอารมณ์ ทำให้การถกเถียงเป็นเหตุเป็นผลและร่วมมือกันได้
3. เมตตามโนกรรม ผึกคิดบวก ลดอคติ เปิดใจยอมรับความต่าง ช่วยให้เห็นทางออกชัด ลดการปะทุของอารมณ์ที่เร่งความขัดแย้ง
4. สาธารณโภคี แบ่งปันเวลา ความรู้ ทรัพยากร สร้างความเป็นเจ้าของร่วม เชื่อมสัมพันธ์ข้ามกลุ่ม ลดช่องว่างจากความเหลื่อมล้ำและการแบ่งฝ่าย
5. สีสสามัญญตา เคารพกฎหมาย สิทธิผู้อื่น เป็นพลเมืองรับผิดชอบ ลดการละเมิด (ตั้งใจ/ไม่ตั้งใจ) สร้างวัฒนธรรมการเมืองที่มีคุณธรรมและอดกลั้น
6. ทิฐีสามัญญตา เปิดใจรับฟังความเห็นต่าง จัดเวทีแสดงความเห็นอย่างเสรี แสวงหาจุดร่วมเพื่อข้อตกลงที่เป็นไปได้ในสังคมหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ โดยเน้นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งและสงบสุข
2. ควรมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน องค์กรท้องถิ่น และประชาชน เพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและหาทางออกร่วมกันเมื่อเกิดความขัดแย้งจากความต้องการที่แตกต่างของประชาชน
3. ควรจัดกิจกรรมเปิดใจ รับฟัง ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนมุมมองทางค่านิยมที่แตกต่างกัน
4. ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือการหาทางออกให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานเขตพญาไทควรส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาแบบบูรณาการ โดยผสานคนรุ่นใหม่และผู้สูงอายุทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างค่านิยมร่วมในการพัฒนาชุมชน

2. สำนักงานเขตพญาไทควรจัดทำระบบร้องเรียนและข้อเสนอแนะออนไลน์ที่โปร่งใส ให้ประชาชนตรวจสอบความคืบหน้าได้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่า ความต้องการของพวกเขได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง

3. สำนักงานเขตพญาไทควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ ครู และผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงด้านอารมณ์ เพื่อแนะแนวการจัดการความโกรธ ความเครียด และความอ่อนไหวที่นำไปสู่ความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งและสงบสุข

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ ทักษะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งของประชาชน

3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การส่งเสริมให้มีสภามรรฐะชุมชนเป็นเวทีให้ประชาชนร่วมกันหาทางออกร่วมกันโดยใช้แนวทางทางพุทธศาสนาเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม. (2566). *วิเคราะห์ระดับความขัดแย้งทางการเมืองไทยด้วย Big Data*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/4ZqkO>
- พระครูนนทวิวัฒน์วีระมโน (มีนุสรณ์). (2553). *การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสารณียธรรม 6 : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(3), 222-236.
- พระอธิการสุนทร อาภาธโร. (2556). *บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมการลดความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีระพงษ์ มานะกิจ และณัฐวรรณ อัจฉรานูวัฒน์. (2564). ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย : สื่อและการผลิตซ้ำทางความคิด และอุดมการณ์. *วารสารวิชาการ กสทช*, 5(5), 15-32.

- ฟ้าดาว คงนคร. (2556). วัฒนธรรมทางการเมือง. *จุลสารเผยแพร่ความรู้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน*, 1(1), 10-13.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2551). *คู่มือการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานการคลัง กรุงเทพมหานคร. (2561). *ข้อมูลสถิติ เขต พญาไท พ.ศ.2561*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/5KZDd>
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- อมร จันทรมบูรณ์. (2553). *ปฏิรูปประเทศ : ปฏิรูประบบรัฐสภาเพื่อการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of Psychological Testing* (5 th ed.). New York: Harper Collins.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.